

Sürdürülebilirlik ve Yeşil Finans: Türkiye'deki Bankacılık Sistemi

Adem ÖZBEK

Gümüşhane Üniversitesi

ademozbek@gumushane.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-6599-6337

Araştırma Makalesi

DOI: 10.31592/aeusbed.1426965

Geliş Tarihi: 28.01.2024

Revize Tarihi: 21.04.2024

Kabul Tarihi: 25.07.2024

Atıf Bilgisi

Özbek, A. (2024). Sürdürülebilirlik ve Yeşil Finans: Türkiye'de Bankacılık Sistemi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 295-313.

SOYUT

Günümüzde sürdürülebilirlik ve yeşil finansın önemini artıran başlıca etkenlerden biri ihtiyaçları karşılayan kaynakların kıtlığıdır. Sürdürülebilirlik, bu kaynaklardan elde edilen faydaların artırılmasında yadsınamaz bir öneme sahiptir. Sürdürülebilirliğin, mevcut kaynakların gelecek nesillere taşınmasında taşıyıcı görevi görmesi gibi çevresel erozyonu azaltmada önemli faydaları vardır. Yeşil finans, sürdürülebilir bir çevrenin yaratılmasında iklim değişikliği yönlerini benimseyen projelerde finansal kaynakların kullanılmasıdır. Yeşil finansman politikaları, finansal kaynakların daha verimli kullanılmasında önemli rol oynar. Bu noktada finansal sistemin merkezinde yer alan bankalar, hem sürdürülebilirliğin sağlanması hem de ekonomik kaynakların doğru alanlara yönlendirilmesi açısından kilit bir noktadadır. Çalışmada, Türkiye'deki mevcut sürdürülebilirlik ve yeşil finans mevzuatı çalışmaları takip edilmiştir. Ayrıca, Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların sürdürülebilirlik ve yeşil finans konusunda yürüttükleri çalışmalar derlenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, Türkiye'de bankacılık sisteminde kredi politikalarında, özellikle çevre kirliliğinin azaltılması açısından önemli düzenlemelerin yapılmadığı görülmüştür. Aynı zamanda kamu bankalarının özel ve yabancı sermayeli bankalara göre sürdürülebilirlik ve yeşil finansman politikalarına daha fazla yer verdiği görülmektedir.

Anahtar kelimeler:Türkiye, sürdürülebilirlik, yeşil finans, banka.

Sürdürülebilirlik ve Yeşil Finans: Türkiye'de Bankacılık Sistemi

ÖZ

Günümüzde sürdürülebilirliğin ve yeşil finansın artışının artırılması temel hakların başında karşılayan ödeme kıtlığı bulunmaktadır. Bu kaynakların elde edilen faydanın sürdürülmesinde sürdürülebilirliğin yadsınamaz önemi vardır. Sürdürülebilirliğin, mevcut olanın gelecek nesillere ulaşmada taşıyıcılık görevi görmesi gibi bolluğun azalması da önemli bir fayda mevcuttur. Yeşil finans, sürdürülebilir bir iklimin oluşumunda, finansal iklim değişikliğinin değiştirilmesi benimseyen projelerde kullanımıdır. Finansal piyasanın daha etkin kullanımında yeşil finansman politikaları önemli bir rol oynamaktadır. Bu konumda finansal sistemin merkezinde yer alan alanın hem sürdürülebilirliğinin devamı hem de ekonomik büyümenin doğru alanlara yönlendirilmesi açılı kilit noktasıdır. Çalışmada Türkiye'de mevcut sürdürülebilirlik ve yeşil finans mevzuat çalışmaları izlenmiştir. Bununla birlikte Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların sürdürülebilirlik ve yeşil finans konusunda yürütülmekte oldukları işlemler derlenmeye devam etmektedir. Çalışma sonuçları Türkiye'de bankacılık sektöründe özellikle politikaların azaldığı politika kredilerinde önemli düzenlemelerin yapılmadığı görülmektedir. Aynı zamanda kamu sermayeli rekabet, özel ve yabancı sermayeli yatırımlara göre daha fazla sürdürülebilirlik ve yeşil kaynak politikalarına yer verildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler:Türkiye, sürdürülebilirlik, yeşil finans, banka.

giriş

Kıtlık, tarih boyunca ekonomik aktörleri yanıltan temel bir faktör olmuştur. İhtiyaç kavramındaki hızlı değişimler ve kırılganlıklar, kaynak kıtlığı konusunda önemli uyarılar haline gelmiştir. İhtiyaçların bireysel olarak bağımsız olması ve bunları karşılamada gösterilen özensizlik, kaynakların hızla tükenmesine yol açmıştır. Ekonomik birimlerin doğal kaynakların etkin kullanımında zorluklar yaşadığı ve yaşamaya devam edeceği kaçınılmaz bir gerçektir. Bu noktada, daha yüksek müdahale derecesiyle kaynak kullanım verimliliğini artırarak kaynak kullanımı konusundaki çaresizliği bir nebze olsun gidermek mümkün olabilir. Yeşil finans (YF), kaynak verimliliğini artırmak için uygun bir politikadır. Geçtiğimiz on yıllarda, kaynakların verimsiz kullanımı insan toplumları için sorunlara neden olmuştur (Kedir ve Hall, 2021). Kaynak verimliliği, daha düşük enerji yoğunluğu, istihdam yaratma, sera gazı (GHG) emisyonlarının azaltılması ve çevresel

yeniliklerin ve üretim teknolojilerinin korunması ve iyileştirilmesi (Xu, She, Gao ve Sun, 2023).

Sürdürülebilirlik, mevcut ve gelecek nesiller arasında net bir bağ kurma ihtiyacına dayanır. Sürdürülebilirlik, kaynakların ekonomik ömrünü uzatmayı, bu kaynaklardan elde edilen verimliliği artırmayı ve kaynakların nesilden nesile aktarılmasını sağlar. Doğal kaynakların ve çevrenin sürdürülebilir yönetimi, ekonomik, sosyal ve çevresel iyileştirme arasında bir denge sağlayarak kaynakları uzun vadede yönetmeyi amaçlar. Sürdürülebilirlik, genel ekonomik sisteme yönelik makro bir yaklaşım veya analizi belirli ekonomik birimlere odaklayan mikro bir yaklaşım kullanılarak açıklanabilir. Kurumsal sürdürülebilirlik, bir şirketin paydaşlarının ihtiyaçlarını, potansiyel paydaşlarının ihtiyaçlarını karşılama kapasitesinden ödün vermeden karşılamak olarak tanımlanabilir (Dyllick ve Hockerts, 2002).

Tablo 1

Dört Boyutlu Sürdürülebilirlik Modeli

Ekonomik boyut Sürdürülebilirliğe odaklanan bir ekonomide, odak noktası kaynak akışlarının yönetimi ve çevreye duyarlı teknolojilerin benimsenmesi ve ürünlerin tüm yaşam döngüsü, tek kullanımlıklığı ve estetik yönleri dikkate alınarak eko-tasarım ilkelerinin benimsenmesi de dahil olmak üzere çevre yönetimi sistemlerinin entegrasyonudur. Fiyatlandırma mekanizmaları, ekolojik ve toplumsal etkileri yansıtacak şekilde ayarlanır ve şu ilkeye bağlı kalınır: Kirliliğin yaratıcıları, iyileştirme maliyetini üstlenirler. Kirleticileri, emisyonları ve atıkları en aza indirmenin yanı sıra, güçlendirmeye de vurgu yapılmaktadır. Bölgesel ve yerel düzeylerde pazarlama ağlarının yanı sıra adil ticaret uygulamalarının teşvik edilmesi.	Ekolojik boyut Kaynakların, doğal yenilenme döngüleri ve sürdürülebilirlik için en uygun zamanlama ile uyumlu bir şekilde optimum şekilde kullanılması vurgulanmaktadır. Biyolojik sistemlerin çeşitliliğine ve ekolojik açıdan sağlıklı yaşam döngüsü sistemlerinin uygulanmasına öncelik verilmektedir. Ayrıca, yenileyici kaynaklardan enerji elde edilmesine ve çevreye yönelik potansiyel risklere karşı önlem alma yaklaşımının uygulanmasına odaklanılmaktadır. Ekosistemlerin bozulmasını azaltmak için aşağıdaki önlemler alınmaktadır: Kirleticileri, emisyonları ve atıkları en aza indirmenin yanı sıra, güçlendirmeye de vurgu yapılmaktadır.
Sosyal boyut İnsan sağlığının ilerlemesi, doğal kaynaklara eşit erişim ve kalkınma fırsatlarıyla birlikte savunulmaktadır. Sosyal eşitlik ilkelerine vurgu yapılarak, Gelecek kuşakların refahı. Sürdürülebilirlik ve demokratikleşme yönündeki çabalar vurgulanmakta ve kapsayıcılığın sağlanması toplumun çeşitli kesimlerinin katılımıyla yaşamın çeşitli yönleri, ağları ve iş birliğini kapsar; gezegensel hesap verebilirlik; istihdam yoluyla evrensel geçim.	Kültürel boyut Etik temellendirme; kalıcı yaşam biçimleri; doğal çevrenin bütünleşik olarak anlaşılması; sürdürülebilir ilerlemenin görsel olarak takdir edilmesi; yaklaşımlarda bölgesel kültürel çeşitlilik atalardan kalma bilgelik; algı zamansallık; somut miras; tüketiciler arasında farkındalık; toplumsal varlıklar; sınır ötesi gezegensel hesap verebilirlik; istihdam yoluyla kültürel ethos.

Kaynak: (Stoltenberg, U. (2010). Sürdürülebilir kalkınma için eğitim kavramının bir boyutu olarak kültür. O.

Parodi, G. Banse ve A. Schaffer (Ed.), *Etkileşimler: kültür ve sürdürülebilirlik*. sigma yazdır, Berlin, 293-311.)

Stoltenberg sürdürülebilirliği Tablo 1'de; ekonomik, Ekolojik, sosyal ve kültürel. Ekonomik boyutta; geri dönüşüm, çevre dostu yenilikçi teknolojiler, ekonomik sistemde eko-tasarım, kaynakların verimli kullanımı, biyoçeşitlilik, ekolojik boyutta; ekosistemde tahribatın önlenmesi, insan sağlığının iyileştirilmesi, kaynak kullanımında adalet, toplumsal boyutta; gelecek için kaynaklar, son olarak kültürel boyutta; sürdürülebilir yaşam tarzı ve tüketici bilinci modelde önemli sürdürülebilirlik konularıdır.

GF kavramı temel olarak çevresel olarak sürdürülebilir ve iklim değişikliği unsurlarını da kapsayan projelerin kullanımına yönelik finansal düzenlemeleri ifade eder (Chhaochharia, 2021). Bu bağlamda, belirli kurumlar (merkez bankaları, bankalar, kurumsal yatırımcılar, uluslararası finans kuruluşları ve finansal düzenleyiciler), finansal sistemi daha çevre dostu hale getirmek için piyasa altı faizli finansman fırsatları gibi çeşitli varlık sınıfları için düzenleyici önlemler ve politikalar kullanır.

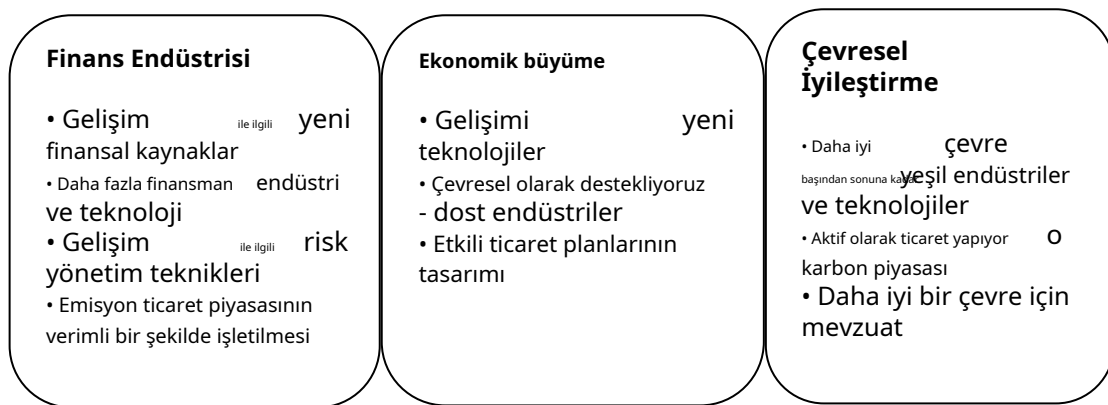
Öncelikli kredi gereksinimleri (Iswaryalakshmi, 2022). Finansal kaynak sağlayıcıları ve mal ve hizmet üreticileri ile tüketicileri dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere, ürün ve hizmet tedarik zincirine katılan tüm tarafların eylemleriyle tanımlanır (Al-Sheryani ve Nobanee, 2020).

Kaynak sıkıntısının hissedilmediği dönemlerde yaratılan günümüz ekonomik modeli Bu kadar fazla ve çevresel riskleri hesaba katmayan bir tüketim, özellikle ekonomik kaynaklar üzerinde büyük zorluklara yol açmaktadır. Nüfus artışı ve değişen tüketici davranışlarının, 1900'lerin başında 7 milyar ton olan kaynak tüketimini 2005'te 60 milyar tona, 2050'de ise 140 milyar tona çıkarması beklenmektedir. Artan kaynak tüketiminin yol açtığı sorunlar şu şekilde sıralanabilir (Yeşilbüyüme, 2023):

- Kaynakların artan tüketimi
- Hava ve su kirliliğinin artması
- Toprak kalitesinde bozulma
- Artan miktarda atık ve sera gazı emisyon oranları
- Ekonomik kaynakların gelecek nesillere aktarılamaması riski
- Biyoçeşitlilikteki kayıplar
- Enflasyon dünyanın kemikleşmiş sorunu haline geldi

GF, ekonomik kaynaklar ve kaynak kullanıcıları arasındaki uyumu dikkate alır. Ayrıca, GF, "işletme" ve "finans" kelimelerini çevre dostu davranışla birleştiren bir olgudur (Chhaochharia, 2021). Genel anlamda GF, çevreyi koruyan ve borç verenlere veya yatırımcılara adil bir getiri sağlayan faaliyetler için fon edinimi ve kullanımıdır (Berensmann ve Lindenberg, 2019; Ozili, 2021). Adil bir düzenin sağlanması açısından finans, daha yaşanabilir bir dünyanın önünde engeller oluşturmaktadır. Bu noktada sürdürülebilirlik, finans piyasalarının bu engelleri ortadan kaldırdığına dair birçok örnek sunmaktadır.

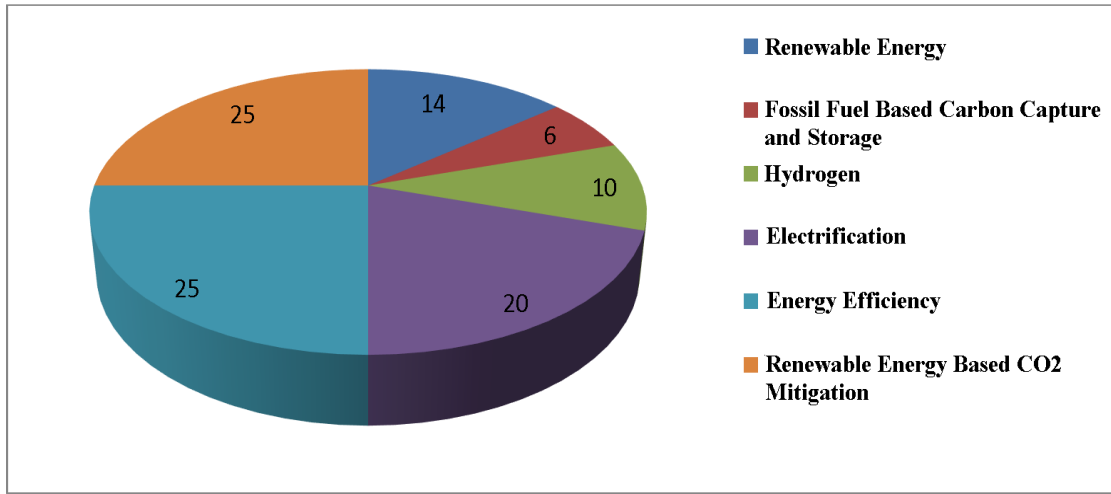
GF, çevresel risk yönetimini dikkate alır ve çevre korumadan elde edilen faydalara odaklanması bakımından geleneksel bankacılık yöntemlerinden farklıdır. Ayrıca, finanse edilen piyasaların karbon emisyonlarını önemli ölçüde azaltarak yeşil bir ekonomiyi teşvik eder. Bu nedenle, hükümetler yeşil ürünlerin dağıtımı için yeşil endüstriyel piyasaları düzenlemeli ve desteklemeli ve yeşil tüketimi artırmaya çalışmalıdır (Soundarrajan ve Vivek, 2016).

Şekil 1. Yeşil Finansın Faydaları (Noh HJ (2010). *Yeniliği hızlandırmak için finansal strateji* yeşil büyümeKore Sermaye Piyasası Enstitüsü)

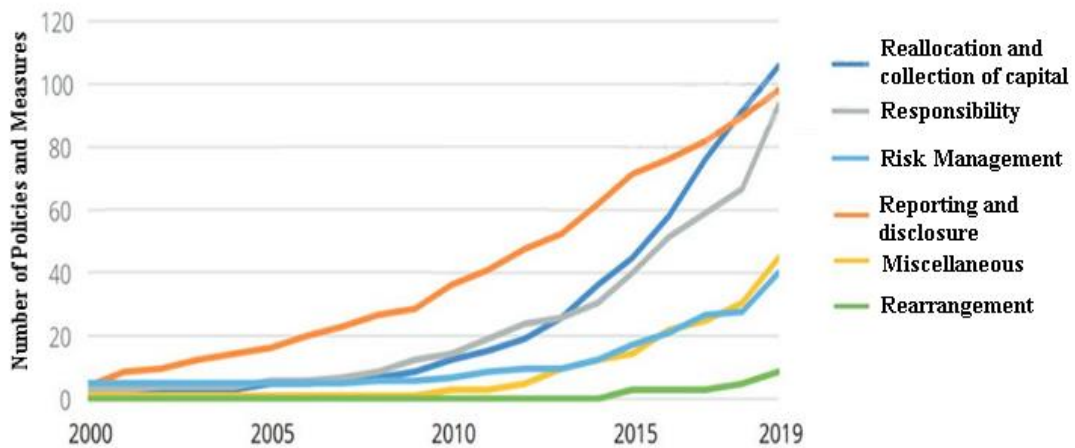
Şekil 1, GF'nin üç alandaki faydalarını göstermektedir: finans sektörü, ekonomik büyüme ve çevresel iyileştirme. GF, finansal kaynakların geliştirilmesi, daha fazla sanayi ve teknolojinin finanse edilmesi, risk yönetimi tekniklerinin geliştirilmesi ve emisyon piyasalarının verimli işleyişi açısından finans sektörü piyasalarını desteklemektedir. Gelişmekte olan ekonomiler açısından ekonomik büyümeye katkıda bulunmaktadır.

yeni teknolojilerin geliştirilmesi, çevre dostu endüstrilerin desteklenmesi ve etkili ticaret planlarının tasarlanması.

Grafik 1.2050'ye Kadar Emisyonları Azaltmaya Yönelik 6 Teknolojik Yöntem (Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı. (2022). *Dünya Enerji Geçişleri Görünümü 2022: 1,5c yolu*. <https://www.irena.org/Publications/2022/Mar/World-Energy-Transitions-Outlook-2022> adresinden alındı 23.11.2023.)

Grafik 1'de, IRENA'nın 2022 raporuna göre, elektrifikasyon ve verimlilik, yenilenebilir enerji kaynakları için itici bir güç olarak tanımlanmaktadır. Bu rapora göre, toplumların enerji üretim ve tüketiminde önemli değişiklikler yapılması gerektiği ve 2050 yılına kadar yılda yaklaşık 33 gigaton CO2 emisyonunun azaltılabileceği belirtilmektedir. Grafik 1, yenilenebilir enerji, karbon yakalama ve depolama ile biyoenerji, temiz hidrojen, elektrifikasyon, enerji verimliliği ve karbon yakalama ve depolamanın kullanımı gibi emisyonları azaltmaya yönelik 6 teknolojik yöntemi göstermektedir.

Şekil 2.Çevre ve İklim Değişikliğinden Kaynaklanan Finansal Risklere Karşı Alınan Tedbirler-2019 (BM Çevre Programı. (2019). *Çevre ve iklim değişikliğinden kaynaklanan finansal risklere karşı alınan tedbirler*.https://www.unep.org/facts-about-climateemergency?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwzIK1BhAuEiwAHQmU3mSgSbT1HDSs8x- adresinden alındı oolbsGmEqj1XBNh4XTt6TO7Kozsf3geZW7buFaBoCEAsQAvD_BwE, 25.11.2023.)

Şekil 2, Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) çevre ve iklim değişikliğinden kaynaklanan finansal risklere karşı aldığı önlemleri ve bu önlemlerin sayısını göstermektedir. Bu önlemler, yaklaşık 400 politika başlığı altında altı grup altında kategorize edilmiştir: sermayenin yeniden tahsisi ve tahsilatı, yükümlülükler, çeşitli önlemler, risk yönetimi, raporlama ve

Açıklama ve yeniden düzenleme. 2019 yılı itibarıyla, çevre ve iklim değişikliğinden kaynaklanan finansal risklere karşı en sık önlem alınan konular sermayenin yeniden tahsisi ve tahsilatı ile raporlama ve açıklama olmuştur.

Çalışmanın amacı, Türkiye'de sürdürülebilirlik ve yeşil finansman konusundaki mevcut farkındalığı belirlemektir. Bu nedenle, her iki kavram için de önemli olan finans piyasalarından biri olan bankacılık sektörü bu noktada değerlendirilmiştir. Türkiye'deki bankacılık sektörünün sürdürülebilirlik temelli yeşil finansman uygulamalarını belirlemek, çalışmanın temel amacıdır.

Türkiye'de Sürdürülebilirlik ve Yeşil Finans Mevzuat Çalışmaları

Sürdürülebilirliğin temelinde insan odaklı kalkınma hedefleri yatmaktadır. Türkiye'de bu doğrultuda oluşturulup geliştirilen sürdürülebilir kalkınma planı, çeşitli politika alanları ve sektörlerin mevzuatına dâhil edilmeye çalışılmıştır (Dindar, 2023). Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk olarak 1986 yılında Brundtland Raporu'nda ortaya atılmış ve kalkınma açısından önemine değinilmiştir. İlk ilgili hedefler ise 2000 yılında Milenyum Kalkınma Hedefleri ile konulmuştur. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesiyle edinilen deneyimler sonucunda tüm ülkeleri kapsayan daha geniş kapsamlı hedeflerin oluşturulmasına yol açmıştır. Bunun sonucunda 2015 yılında Birleşik Devletler Genel Kurulu, 2030 yılına kadar tamamlanması gereken 17 amaç ve 169 hedeften oluşan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) hakkında bir karar almıştır (TCA Başkanlığı, 2023).

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Hava Yönetimi Daire Başkanlığı tarafından, Boğaziçi Üniversitesi Finansal Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin yükleniciliğinde yürütülen Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim Ulusal Eylem Planı Hazırlama Projesi, 7 Eylül 2023 tarihinde hayata geçirilmiştir (Sayıştay, 2023).

Tablo 2

Türkiye'de Sürdürülebilirliğe İlişkin Mevzuat Çalışmaları

Tip	Mevzuat Adı	Vasi	İlişki	ile	Sürdürülebilir
Mevzuat			Yapı		
Kanun	Çevre Hukuku	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Çevresel	koruma	
			Çevresel sürdürülebilirlik		
Kanun	Enerji Verimliliği Kanunu	Bakanlar Kurulu	Ekonomik sürdürülebilirlik		
	Bakanlar Kurulu		Enerji verimliliği		
Düzenleme	Enerji Yönetmeliği	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Çevresel sürdürülebilirlik		
	Binalarda Performans		Ekonomik sürdürülebilirlik		
			Enerji verimliliği		
Düzenleme	Arttırılmasına İlişkin Yönetmelik	Enerji ve Enerji Verimliliği Doğal Kaynaklar			
	Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin	Bakanlığı	Geri dönüşüm		
	Kullanımında Verimlilik				
Düzenleme	Yönetmelik	Bakanlar Kurulu	Çevresel sürdürülebilirlik		
	Enerjiyle İlgili Ürünlerin				
	Çevreye Duyarlı Tasarımı				
Düzenleme	Yapı Malzemeleri Yönetmeliği	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Çevresel sürdürülebilirlik		
			Enerji verimliliği		
Düzenleme	Binalar ve Yerleşimler İçin Yeşil	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Çevresel sürdürülebilirlik		
	Sertifikasyon Yönetmeliği		Enerji verimliliği		

Kaynak:(Gökçe, Ş., Aytekin, O., Kuşan, H. ve Zorluer, İ. (2018). Mevzuat Açısından Sürdürülebilir İnşaat ve Türkiye'deki standartlar. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 23(3), 289-312.)

Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde, kalkınma hedeflerine ulaşmak için politikalar ve programlar hayata geçirilmiştir. Tablo 2, sürdürülebilirlik çalışmalarıyla ilgili olarak yürürlüğe konulan yasal düzenlemeleri ve bu çalışmaların yürütüldüğü ilgi alanlarını göstermektedir. Sürdürülebilirlik genel olarak çevre koruma, enerji verimliliği ve ekonomik sürdürülebilirliğe odaklanmaktadır.

İklim değişikliği, sera gazları nedeniyle tüm dünyada meydana gelen önemli bir sorundur ve bu nedenle risk etkisi oldukça yüksektir (Tuncer, 2022). İklim değişikliğinin oluşturduğu tehlikeler konusunda artan kamu bilinci ve Paris Anlaşması'nda ifade edildiği gibi uluslararası toplumun bu zorluklarla başa çıkma konusundaki siyasi kararlılığı karşısında, son yıllarda merkez bankalarının iklim değişikliğiyle ilgili riskleri ele alma ve GF'nin gelişimini desteklemedeki rolü konusunda yoğunlaşan bir tartışmaya tanık olunmuştur (Batten, Sowerbutts ve Tanaka, 2016; Campiglio ve Dafermos, 2018; Dikau ve Volz, 2019). Giderek artan sayıda merkez bankası GF uygulamalarını ve mevzuatını benimsemiş ve iklim riskini makroekonomik ihtiyati çerçevelere dahil etmeye başlamıştır (McDaniels ve Robins, 2018). Bu bağlamda, Avrupa Birliği 11 Aralık 2019'da Avrupa Yeşil Mutabakatı ile 2050 yılı için iklim nötr hedefini ortaya koymuştur (Verdi, 2022). AB, 2050 yılına kadar iklim açısından nötr olmayı, çevre kirliliğini azaltarak tüm canlı yaşamını korumayı ve şirketlerin temiz ürün ve teknoloji konusunda dünyada öncü olmasını sağlamayı planlıyor (Avrupa Komisyonu, 2019).

Türkiye'de, başta Çevre, Şehircilik ve İklim Bakanlığı olmak üzere çeşitli bakanlıklar, Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyumlu eylem planları uygulamaya koymuştur. Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı'nın 2021 tarihli Yeşil Mutabakatı Eylem Planı'nda (GDAP), eylem planına uyum sağlamak için gerekli finansman kaynaklarına erişimin sağlanmasının önemi vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, Türkiye Bankacılık Sektörü Sürdürülebilirlik Stratejisi, Yeşil Tahvil ve Yeşil Sukuk Rehberi gibi finans çevrelerini yakından ilgilendiren dokümanların hazırlanarak Yeşil Mutabakat Eylem Planı'na dahil edileceği kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Ayrıca, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Borç Sürdürülebilir ekonomiye katkı sağlaması muhtemel yatırımların finansmanında kullanılması teşvik edilecek olan Yeşil Borçlanma Aracı ve Yeşil Borçlanma Aracı, Sermaye Piyasası Kurulu'nun 24.02.2022 tarihli ve 10/296 sayılı Kararı ile kabul edilerek yayımlanmıştır (Verdi, 2022).

Türkiye'nin GDAP'ta (Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı) gerçekleştirilmesi planlanan eylemleri 2021):

- Tarımda sürdürülebilirlik
- Akıllı ulaşım da sürdürülebilirlik
- Yeşil ve döngüsel ekonomi
- Yeşil Finans
- Temiz, uygun fiyatlı ve güvenli enerji tedariki
- İklim değişikliğiyle mücadele
- Diplomasi
- Avrupa Yeşil Mutabakatı hakkında bilgilendirme faaliyetleri

Öte yandan planda sürdürülebilir üretim ve sürdürülebilir tüketim kavramlarına dikkat çekilmekte ve devlet, üretici ve tüketicilerin birlikte hareket etmesi gerektiği ifade edilmektedir (Ecer, Güner ve Çetin, 2021).

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, GSYİH ile uyumlu sürdürülebilir bankacılığın geliştirilmesi için bir yol haritası belirlemiştir. Bu bağlamda, 24.12.2021 tarihli ve 9999 sayılı kararla Sürdürülebilir Bankacılık Stratejik Planı hazırlanmış ve kabul edilmiştir. Hazırlanan diğer mevzuat ise İklim Değişikliği Başkanlığı Hizmet Birimlerinin çalışma usul ve esaslarına ilişkindir. Bu yönetmelik 21 Haziran 2022 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Başkanlığın bir alt birimi olarak İklim Finansmanı ve Teşvikler Dairesi Başkanlığı kurulmuştur (Verdi, 2022).

Türkiye'de Yeşil Finans ve Sürdürülebilirliği Teşvik Etmeye Yönelik Uygulamalar

Geleceğe dair belirsizlikler, ülkelerin daha az yatırım yapmasına yol açıyor. Bu durum, çevresel sorunların çeşitli olumsuz etkileri olan finansal risk kaynakları olduğunun daha iyi anlaşılmasını gerektiriyor.

Bir ülkenin finansal istikrarı ve makroekonomik koşulları önemlidir (Falcone, 2020). Türkiye'nin tüm bu hususları dikkate alması ve bu zorlukları hafifletmek için adımlar atması gerekmektedir. Türkiye, küresel iklim değişikliğinden, özellikle çölleşme ve su kaynaklarının bozulmasından en çok etkilenen ülkelerden biridir. Bu nedenle, sürdürülebilir bir çevre ve kalkınmayı sağlamak için ulusal ve uluslararası düzeyde çabalar sarf edilmektedir (Şakar, 2019). Dünya Bankası, 2 Haziran 2023'te Türkiye'deki sanayi şirketleri için etkili bir yeşil dönüşüm sürecini desteklemeyi amaçlayan Türkiye Yeşil Endüstri Projesi için 450 milyon dolarlık bir finansmanı onayladı. Bu teşvikin 250 milyon, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ'ler) kaynak performanslarını iyileştirmelerine ve karbon emisyon oranlarını azaltmalarına yardımcı olmak için Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme (KOSGEB) Başkanlığı'na tahsis edilmiştir. Kalan 175 milyon dolar Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na ve 25 milyon dolar Türkiye Hükümeti'ne tahsis edilmiştir (Worldbank, 2023).

Sürdürülebilir Kalkınma ve İklim Değişikliği Merkezi ve Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu gibi kuruluşlar, Türk ihracatçılarının GF çerçevesinde teşvik edilmesini sağlamak amacıyla Türkiye'nin AB ile ticaretinde yeşil ürünlere geçişi desteklemiştir. GF aracılığıyla yeşil dönüşümün Türkiye'de en etkili olabileceği pazar bankacılık sektörüdür. Çünkü Türkiye finans piyasalarının %90'ı bankacılık sektöründen oluşmaktadır. Bankalar için yeşil dönüşüm önemli fırsatlar sunmaktadır. Finansal kaynakların tahsisinde merkezi bir yere sahip olan bankalar, sürdürülebilir ekonomiye geçiş sürecinde özel sermaye ve tasarrufların uygun yatırım alanlarına aktarılması açısından önemli bir konuma sahiptir (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2023). BDDK, Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Anadolu Ticaret ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası gibi kurumlar Türkiye'de sürdürülebilir finansı desteklemektedir.

IPA II kapsamında, Türkiye'de Döngüsel Ekonomiye Geçiş Potansiyelinin Değerlendirilmesine Yönelik Teknik Destek Projesi (DEEP) adı verilen ulusal bir döngüsel ekonomi eylem planı hazırlanmıştır. Bu proje, Türkiye genelinde döngüsel ekonomiye ulaşmak için daha verimli kaynak kullanımı ve atık yönetimini teşvik etmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2022).

Tablo 3

Dünya Bankası Tarafından Türkiye'de Desteklenen Yeşil Finans Projeleri

Proje Adı	Kabul Tarih	Mali Yıl	Kapanış Tarih	Toplam Proje Maliyet	Uygulama Alanı
Yeşil Finans projesi	9/11/2023	2024	-	405 Milyon Dolarlar	Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası (TSKB), Maxis Girişim Sermayesi Portföy Yönetimi A.Ş.
Halk Ve Belediye Yenilenebilir Enerji Projesi	13.06.2023	2023	31/12/2028	552.15 Milyon Dolarlar	İlbank, Çevre Bakanlığı, Milyon Kentleşme ve İklim Değişikliği
Yeşil Sanayi Projesi Türkiye	02.06.2023 içinde	2023	30/06/2029	450 Milyon Dolarlar	İlmi Ve Teknolojik Araştırma Konseyi Türkiye'nin (TÜBİTAK), Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri (KOBİ) Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (STB)
Kara Yönetmek Altyapı Yeşil ve Sürdürülebilir Gelişim	23/05/2023	2023	31/12/2028	85.44 Milyon Dolarlar	Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı

Enerji Yeterlik Halk Binalar Türkiye Yenilenebilir Enerji Entegrasyon	11/5/2019	2020	31/12/2025	200 Milyon Dolarlar	Bakanlık ile ilgili Çevre, Kentleşme ve İklim Değişikliği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü
Yenilikçi Erişim Finans	9/5/2014	2014	31.12.2024	50 Milyon Dolar	TEİAŞ - Türkiye Elektrik Şanzıman A.Ş.
	22/07/2014	2015	31.12.2018	250 Milyon Dolar	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. (TSKB)

Kaynak:(Dünya Bankası (2023).*Dünya Bankası, daha yeşil ve daha dayanıklı bir sanayiye desteklemek için 450 milyon dolarlık bir bütçe ayırdı.*

Türkiye'de sektör:(<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/06/02/world-bankapproves-450-million-to-foster-a-greener-and-more-resilient-industrial-sector-in-turkiye> adresinden 04.10.2023 tarihinde alınmıştır.)

Dünya Bankası (2023) tarafından yayımlanan verilere göre Türkiye'de GF kapsamında başlatılan projeler ve bu projelere ilişkin sayısal veriler Tablo 3'te gösterilmiştir. Proje maliyetleri incelendiğinde, GF kapsamında en çok talep gören projelere destek sağlanacak sektörler 552,15 milyon dolar ile kamu ve belediyelerdir. Bunu 450 milyon dolar ile sanayi sektörü için geliştirilen projeler ve 405 milyon dolar ile bankacılık sektörü takip etmektedir. Özellikle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Yeşil Sanayi Projesi ile KOBİ'lerin ve girişimcilerin yenilenebilir enerji yatırımlarını teknoloji altyapısı ve sanayide döngüsel ekonomi ile desteklemeyi hedeflemiştir (Anadolu Ajansı, 2023).

Şekil 3. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri) (2023). <https://turkiye.un.org/tr/sdgs> adresinden 12.11.2023 tarihinde erişilmiştir.)

Birleşmiş Milletler (BM), Türkiye de dahil olmak üzere, sürdürülebilirliğin tüm dünyada uygulanmasını teşvik etmek ve geliştirmek amacıyla, insanlığın karşı karşıya olduğu 17 temel konuya yönelik çözümler geliştirmiştir. BM'nin sürdürülebilirlikle ilgili kalkınma hedefleri Şekil 3'te verilmiştir. Bu bağlamda, BM, Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin (SKH) hayata geçirilmesi için 66,8 milyon dolarlık bir kaynak ayırmıştır. Tahsis edilen bu kaynakların %27,4'ü yoksulluğun sona erdirilmesine, %26,2'si açlığın sona erdirilmesine, %0,3'ü sağlıklı ve kaliteli yaşama, %1,6'sı kaliteli eğitime, %5,1'i toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına, %0,3'ü erişilebilir ve temiz enerjiye, %5,8'i insana yakışır iş ve ekonomik büyümeye, %1,7'si sanayi, altyapı ve inovasyona, %3'ü sürdürülebilir kalkınmaya, %9'u eşitsizliklerin azaltılmasına, %0,1'i sürdürülebilir şehir ve topluluklara, %2,5'i sorumlu üretim ve tüketime, %6,2'si iklim eylemine, %1'i su yaşamına, %0,1'i karasal yaşama, %11,7'si adalet, barış ve sağlıklı kurumlara ve %6'sı amaçlar için ortaklıklara ayrılmıştır (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2023). Türkiye'de Ulusal Sürdürülebilirlik Koordinasyon Kurulu, 19.07.2022 tarihinde sürdürülebilirlikle ilgili bir cumhurbaşkanlığı genelgesiyle kurulmuştur.

2022 yılı için Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ile Türkiye İstatistik Kurumu başkanlarından oluşan bir kurul oluşturulacaktır.

Türkiye'de Bankacılık Sisteminde Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilir fonlar, çevre kelimelerinin baş harflerinden yola çıkılarak ESG fonları olarak adlandırılmıştır. Sosyal ve yönetim. Bu fonlar (fonlar, tahviller, bonolar vb.) dünya çapında 2016'da 22,8 trilyon doları, 2018'de 30,6 trilyon doları aşmış, 2020'de 35 trilyon dolara ulaşmıştır. Bu verilere göre 2025 yılında bu miktarın 50 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir. (Bloomberg, 2021). Türkiye'de enerji, çevre, gıda gibi sürdürülebilirlikle ilgili konuların dışında, bankacılık sektörü finans alanında da öncülük yapmaktadır. Dünyanın önde gelen sürdürülebilirlik girişimi olan Birleşmiş Milletler (BM) Küresel İlkeler Sözleşmesi, özellikle finans alanında sürdürülebilirlik anlayışını yaygınlaştırmayı ve bu konuda uyumlaştırılmış standartlar geliştirmeyi hedeflemektedir (Garantibbva, 2023). Türkiye'nin Kasım 2021'de Paris Anlaşması'na katılmasıyla birlikte küresel sıcaklık artışlarıyla mücadele çabaları artmıştır. Özellikle sera gazı emisyon oranlarının düşürülmesi, verimli kaynak kullanımı ve döngüsel ekonomi yaklaşımı daha fazla vurgulanmaya başlanmıştır. Bu noktada British American Tobacco (BAT), karbon ayak izi yönetimi konusunda Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) Finans Girişimi de dahil olmak üzere bu konuda çalışan çeşitli birimlerin uygulamalarını takip etmektedir (Türkiye Bankalar Birliği, 2022).

Tablo 4

Türkiye'deki Bankaların Mevcut ve Gelecekteki Sürdürülebilirlik Uygulamaları

Sürdürülebilirlik Yatırımları	Amaç
Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası Yenilenebilir Enerji, verimlilik ve Döngüsel Ekonomi dahil olmak üzere sürdürülebilirlik temalı fonlar	Sürdürülebilir finansmana erişimi sağlamak 2053 net sıfır emisyon hedefine ulaşmak için
Yapı Kredi Bankası Sürdürülebilirlik faaliyetlerini üç kategoriye ayırarak ana gruplar: çevresel etki, sosyal etki ve yönetim, düşük karbonlu enerji kaynakları ve sürdürülebilir finansal fonlar	Farkındalıkla hareket ederek Düşük karbonlu ekonomiye geçişte sorumluluk üstlenmek ve bu bilinç doğrultusunda sürdürülebilir finansal ürünler geliştirmek
Akbank Türkiye'de sürdürülebilir finansmana uzun vadeli bağlılık, 2030 yılına kadar Türkiye'de 200 milyar TL'lik sürdürülebilir kredi finansmanı ve 15 milyar TL'lik yatırım fonu bakiyesi	2030 yılına kadar, sayısını artırmak Finansal olarak güçlendirilmiş insanlar, 2025 yılına kadar karbon nötr bir banka olmak, 2030 yılına kadar kredi portföyünün iklim değişikliği üzerindeki etkisini azaltmak
Şekerbank Kadın bankacılığı ve kapsayıcı finans yoluyla kadınların üretime dahil edilmesiyle 1.843 kadın zanaatkar desteklendi, 1.500 kadın finansal okuryazarlık eğitimi aldı ve 5.000'den fazla kadın tarımda desteklendi.	Karbon ayak izi izleniyor, Yıllık olarak doğrulanıp raporlanmaktadır. Bu bağlamda, Kapsam 1 ve Kapsam 2 kapsamında bir önceki yıla kıyasla %5 oranında karbon ayak izi azaltma hedefi belirlenmektedir.
İş Bankası 2,3 milyar TL'lik sürdürülebilir yatırım fonu, %98,1 İş Bankası'nın son 3 yılda finanse ettiği ve karbonsuzlaşma yolunda rehberlik ettiği projelerle üretilen temiz enerjinin %75'i yenilenebilir enerjiden oluşuyor. Projeler/enerji üretim portföyü, çalışanlara sağlanan sürdürülebilirlik eğitiminin saat başına 27.994 kişiye ulaşması	Kredi müşterilerinin alacakları hakkında alabilecekleri aksiyonların doğru bir şekilde belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda müşterilere, karbonsuzlaşma sürecinde ihtiyaç duyacakları yeşil ve sürdürülebilir uygulamalar için gerekli finansal desteği sağlamak, sektörel olarak farklılaşan ihtiyaçlar çerçevesinde finansal etki modelleri oluşturmak ve müşterilerin bu alandaki gelişimini izlemek.
Vakıfbank Tüm şubelerimizin bankacılık süreçleri çevresel ve sosyal etkilere sahip olabilir. <u>ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi ile uyumlu, müşterilerinin projelerinden doğan</u>	VakıfBank,

ISO 14001:2015 Çevre Yönetim Sistemi finansmanı yapılmış ve 2017 yılında gerekli iyileştirmeler yapılarak sertifikasyonu sağlanmıştır. Tüm Vakıfbank çalışanları ISO 14001 sertifikalı binalarda çalışma imkânı sağlanmış, enerji politikaları belirlenmiş ve hedef ve amaçlar doğrultusunda 2023 yılında ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi belgesi alınmıştır.

Kredilendirme Süreçlerinde Çevresel ve Sosyal Etkilerin Yönetimi Politikası çerçevesinde Aralık 2022 tarihi itibarıyla Çevresel ve Sosyal Risk Yönetim Sistemi devreye alınarak önlemler alınmaktadır.

ING Bankası Operasyonel operasyonları artıracak çözümlere yatırım yapmak, Portföyü net sıfır verimliliğe getirmek, Ofislerde %100 yenilenebilir enerji kullanmak, Yeşil krediler ve tahviller ile sürdürülebilirlikle ilgili ürünlerde kullanılmak üzere dünyanın dört bir yanındaki yenilenebilir enerji projelerinin finansmanını sağlamak, Kurumsal Bankacılık müşterilerine yönelik başlatılan program kapsamında müşterilere avantajlı ING Sürdürülebilir İşletme Kredileri sunmak	Sıfır karbon emisyonuna ulaşmak 2050 yılına kadar veya daha erken bir tarihte, Müşterileri net sıfır ekonomisine yönlendirmek ve finansman sağlamak, iklim ve çevresel riskleri yönetmek
Alternatif Bank 2022 yılında, sürdürülebilirlik çalışmalarının daha etkin ve stratejik yönetimi için Türkiye'nin lider danışmanlık şirketi Escarus ile boşluk analizi, strateji ve yönetim yapısının gözden geçirilmesi, sistem dokümantasyonu ve eğitim içeriklerinin hazırlanmasını kapsayan bir proje sözleşmesi imzalandı.	2023 yılı sonuna kadar, Çevresel Sosyal Yönetişim açısından kuruluşun kendi etkisinin ve sağladığı finansman sonucu gerçekleşen faaliyetlerin daha net bir şekilde izlenmesi ve raporlanması için gerekli altyapının mevcut olması
Albaraka Türk 2020 yılında İnovasyon Girişim Sermayesi tarafından kurulan İnsha Ventures ve fintech gibi projelerle müşteri ihtiyaçlarını karşıladı. Yeşil Bina, Karbon Saydamlık ve Sıfır Atık Projeleri gibi birçok çevre projesi yürüttü.	Bankanın nihai hedefi Net Sıfır Emisyon'dur. Bu nedenle Banka, sürdürülebilirlik stratejisini çevresel, sosyal ve yönetim çerçevesinde oluşturmayı hedeflemektedir.
Ziraat Bankası SDG kapsamında KOBİ finansmanı ve teminat ürünleri, sürdürülebilir tarım kredileri, finansal Müşteriler için okuryazarlık eğitimleri, yenilenebilir enerji finansmanı, öncelikli kalkınma bölgelerine yönelik özel kredi projeleri ve karbon ayak izi ölçüm çalışmaları gerçekleştirildi.	Bankanın konumunu güçlendirmek için ulusal pazar ve dünya çapında rekabet gücü artırarak, kurumsal, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik projeleri, uygulamalar.
Halkbank Yaklaşık 502.075 ton CO2 emisyonu Halkbank tarafından değerlendirilen yenilenebilir enerji santralleri nedeniyle 2022 yılında azalma yaşandı. 2022 yılında Sürdürülebilirlik ve Çevresel Değerlendirme kapsamında 8.133 firma puanlandı. Kağıtsız bankacılık uygulamalarıyla 102 milyon sayfa. Banka Kredi Paketi'ni düşürmeyi hedefliyor. Temmuz 2021'de Dijital Kredi Platformu üzerinden müşterilere sunulan "Dijital Kadın Girişimci Kredisi" ile 2022 yılında 6.808 girişimciye 406 milyon TL kredi sağlanırken, 11.688 girişimciye toplam 530 milyon TL kredi kullandırıldı.	Mücadele iklimi değiştirmek, bilgi güvenliği ve müşteri gizliliği, finansal hizmetlere erişimin artırılması, sosyal sorumluluk ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda toplumsal refaha katkı. 2022 ve ayrıca, Kadın Girişimciler için Dijital Bankacılık faaliyetlerinin yol açtığı çevresel etki. Banka, çevre dostu projelere ve sektörlerle sağladığı finansmanı artırmanın yanı sıra, faaliyetlerinin ayak izini en aza indirmek için emisyon azaltımı, atık yönetimi ve kağıtsız bankacılığa geçişi hızlandıracak dijitalleştirme yöntemlerini uygulamaya devam edecektir.

Tablo 4, Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların sürdürülebilirlik alanındaki yatırım faaliyetlerini ve hedeflerini göstermektedir. BAT verilerine göre Türkiye'de 54 banka bulunmaktadır. Bu bankaların 34'ü mevduat bankası, 20'si ise kalkınma ve yatırım bankasıdır. Mevduat bankalarının 3'ü kamu, 10'u özel ve 21'i yabancı sermayeli bankadır. Kalkınma bankalarının ise 3'ü kamu, 14'ü özel ve 3'ü yabancı sermayelidir. Tablo 4'te, Türkiye'de faaliyet gösteren 11 banka sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmektedir. BAT'ın Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na katkıda bulunmak için belirlediği ilkeler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Türkiye Bankalar Birliği, 2022):

- 1- Bankacılık faaliyetleriyle ilgili sosyal ve çevresel risklerin belirlenmesi Sürdürülebilir Kalkınma
- 2- Amaçlarına (SKH) katkıda bulunulması

- 3- İklim değişikliğiyle mücadele
- 4- Mali sağlığın sağlanması ve kapsamın genişletilmesi
- 5- İnsan ve işçi haklarının iyileştirilmesi
- 6- Kapsayıcılığı ve eşit fırsatları genişletmek Paydaşları
- 7- belirlemek ve katılımlarını sağlamak Kurumsal
- 8- yönetişimin belirlenmesi
- 9- Sürdürülebilirlik için kurumsal kapasitenin geliştirilmesi Tüm
- 10- sürdürülebilirlik raporlarının paydaşlara iletilmesi

Türkiye'deki Bankaların Yeşil Finans Uygulamaları

Yeşil bankacılık, sosyoekonomik büyüme, finansal kurum faaliyetleri ve çevre politikalarının kesiştiği noktada önemli ve gelişen bir kavramdır. Finansal piyasaların lokomotifi olan bankalar, düşük karbonlu bir ekonomik sistemin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Son yıllarda bankacılık sektörü, ekonomideki karbon emisyon oranını azaltmak amacıyla kredi portföylerinde yenilenebilir ve çevre dostu yeşil enerji ürünlerinin payını artırmıştır. Özellikle son yıllarda, kömürle çalışan termik santraller finansman kapsamı dışında tutulurken, yenilenebilir enerji projeleri finansman kapsamına alınmıştır.

GF'nin yeşil özelliği, kurumsal yönetişimin, sosyal katılımın kullanılmasını gerektirir. İklim değişikliği, yeşil bina, temiz enerji ve ekonominin tüm sektörlerinde çevrenin korunmasına yönelik finansal kaynakların genişletilmesi (Urban ve Mojik, 2019). Toplumun sorumlu üyeleri olarak bankalar, çevresel değişikliklerin bilincindedir ve sürdürülebilir bankacılık uygulamaları veya yeşil bankacılığın uygulanması yoluyla küresel olarak önemli karbon azaltımına yönelik kamu faaliyetlerini tamamlama ve desteklemede hayati roller üstlenirler (Zhixia, Hossen, Muzafary ve Begum, 2018). Yeşil bankacılığın önemi, bankaları ve genel olarak toplumu öngörülemez gelecekteki ekonomik krizlere karşı koruma arayışı nedeniyle artmaktadır (Ziolo, Filipiak, Bak ve Cheba, 2012). Son zamanlarda, geleneksel bankacılık paradigması çevre dostu ürünlerin sağlanmasına doğru kaymıştır (Dikau ve Volz, 2020).

Tablo 5

Türkiye'deki Bankaların Yeşil Finans Uygulamaları

Banka Adı	Yeşil Finans Uygulamaları
Denizbank	Banka, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası ile imzalanan anlaşma uyarınca müşterilerine sürdürülebilir enerji yatırımları için Yeşil Ekonomi Finansman Programı (GEFF Türkiye) finansmanı sağlıyor.
Halkbank	Banka, 2021 yılında GF ve sürdürülebilir finansman için 45 milyar avro kredi kullandırmış, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kapsamında 14 milyar avro kredi desteği sağlamıştır. Banka ayrıca, yeşil enerji kredi paketi kapsamında yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, yeşil işyeri yatırımı, yeşil ışık ticari araç, yeşil sertifikalı inşaat projesi ve elektrikli araç şarj istasyonu gibi krediler de sunmuştur.
İş Bankası	2015 yılından sonra elektrik üretim yatırımlarına ayrılan finansmanın tamamı yenilenebilir enerji yatırımlarına aktarıldı. 2019 yılında ilk Yeşil Tahvil ihracını gerçekleştirdi. GES yatırımlarına çatı ve öz tüketim modelleri aracılığıyla finansman desteği sağlanıyor. Bu yatırımlara ek olarak, kentsel dönüşüm, lisanssız elektrik üretimi, enerji verimliliği ve çevre dostu araç kredisi gibi finansal ürünler de satılıyor.
Endüstriyel Gelişim Bankası Türkiye	Banka, yeşil ekonomiyi desteklemek amacıyla kredi anlaşmaları imzaladı. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası ile sağlanan 53,5 milyon avroluk yeşil ekonomi finansmanı kapsamında, Türkiye'de yeşil ekonomiyi destekleyen yatırımlar finanse edilecek.
ING Bankası	1997 yılında ilk çevresel ve sosyal risk politikası uygulamaya konuldu. 2015 yılında Paris İklim Anlaşması'nın onaylanmasıyla bütünsel bir iklim eylem yaklaşımı başlatıldı. 2015 yılında ayrıca bir Yeşil Tahvil de hayata geçirildi.
Vakıfbank	2020 yılında Fransız Kalkınma Ajansı ile yürütülen yeşil konut projesi kapsamında 200 milyon avroluk kaynağın 100 milyon avrosu 2022 yılında, kalan 100 milyon avrosu ise 2023 yılında piyasaya aktarıldı. Ayrıca Avrupa Birliği ile iş birliği

Garanti Bankası	Yatırım Bankası, Dünya Bankası ve Avrupa İmar Bankaları ile GF alanında çalışmalar devam ediyor. 2023 yılının ilk 9 ayında, kurumsal segmente 12 milyar TL'si yeşil ve sosyal finansman olmak üzere toplam 59,4 milyar TL sürdürülebilir finansman sağlandı. Banka, 2018 yılında yeşil kredi ürünlerini, 2021 yılında yeşil halka arzı ve 2022 yılında da yeşil doğrudan tahsilat sistemini hayata geçirdi.
Akbank	Banka, Türkiye'de ilk kez turizm, liman ve denizcilik faaliyetleri için yeşil dönüşüm kapsamında mavi turizm kredisi başlattı. Akbank, Çatı GES yatırım kredisiyle çevresel ayak izini azaltmayı hedefledi. İhracat ve üretim sektörlerinin yeşil dönüşümünü sağlamak için düşük karbonlu ekonomiye geçiş kredisi geliştirildi.
Ziraat Bankası	Banka, yeşil dönüşüm ve sürdürülebilirliğe yönelik finansal ürünler olarak yeşil ev (353 milyon TL), yeşil araç (36 milyon TL), konut ısı yalıtımı (23 milyon TL) ve GES yatırım ve işletme kredilerini hizmete sundu.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturuldu

Tablo 5, Türkiye'deki bankaların GF uygulamalarını göstermektedir. Yapılan araştırmalarda, 9 bankanın GF alanında finans piyasalarına destek sağladığı görülmektedir. Genel olarak, bankaların yenilenebilir enerjiye yatırım yapan şirketlere kredi desteği sağladığı görülmektedir. Ayrıca, yaygın olmasa da mavi turizm kredileri, yeşil tahviller, sera ve yeşil araç kredileri gibi finansal ürünler de piyasaya sürülmüştür.

Çözüm

Çevre koruma, iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik gibi günümüzün önemli sorunları kaynakların kısıtlılığına ve her geçen gün azalmasına dayanmaktadır. Finans sektöründeki bankalara, çevre ve iklimle ilgili düşük karbonlu sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında önemli görevler düşmektedir. Bu çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar sürdürülebilirlik ve GF uygulamaları açısından değerlendirilmiştir. Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankalarının 3'ü kamu, 9'u özel ve 16'sı yabancı sermayeli bankadır. Bankalar Türkiye'deki sürdürülebilirlik yatırımları açısından değerlendirildiğinde, kamu sermayeli bankaların tamamının sürdürülebilirlikle ilgili yatırımlar ve çeşitli finansal ürünler piyasaya sunduğu görülmektedir. Bu finansal ürünler ağırlıklı olarak KOBİ'leri, girişimcileri ve tarımı desteklemeye yönelik kredilerden oluşmaktadır. Özel sermayeli mevduat bankalarının %44'ünün sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetler yürüttüğü görülmektedir. Bu faaliyetler düşük karbonlu fonlar, enerji kaynakları, kadın bankacılığı, finansal okuryazarlık eğitimleri, temiz enerji ve sürdürülebilirlik eğitimlerini içermektedir. Yabancı sermayeli bankaların yalnızca %13'ü sürdürülebilirlik faaliyetleri yürütmektedir. Genel olarak, mevduat bankalarının sürdürülebilirlikle ilgili faaliyetlerinin %36 gibi düşük bir oranda gerçekleştiği görülmektedir. Bu gösterge, sürdürülebilirliğin Türkiye'de, özellikle de finans piyasalarının lokomotifleri olan bankacılık sektöründe önemli bir strateji olarak belirlenmediğini göstermektedir. Sürdürülebilir yatırımların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için, bankaların stratejik hedeflerine sürdürülebilirlik çalışmalarını dahil etmek önemlidir.

Krediler, bankaların piyasada çevresel açıdan yaptırım gücünü oluşturmaktadır. Sürdürülebilirlik. Analiz, Türkiye'deki bankacılık sisteminin özellikle çevre kirliliğini azaltma konusunda kredi politikalarında önemli ayarlamalar yapmadığını göstermektedir. Bu noktada, çevre kirliliğini kontrol altına alan ve yenilenebilir enerji, döngüsel ekonomi ve çevre dostu tarımla ilgilenen borçlular daha düşük faiz oranlarıyla kredi kullanabilmelidir. Aracı rolleri göz önüne alındığında, finansal hizmet sağlayıcıları hükümetlerin, şirketlerin ve bireylerin sürdürülemez davranışlarını teşvik edebilir veya önleyebilir ve hatta toplumda yapısal değişimi tetikleyebilir (Louche, Busch, Crifo ve Marcus, 2019). Dünyanın en büyük ekonomilerinden biri olan Çin, çevresel konuları finansal karar alma süreçlerine entegre etmek için 2006 yılında yönergeler ve düzenlemeler getirmiştir (Bai, Faure ve Liu, 2013). Çin'de sürdürülebilirlik çabalarıyla ilgili olarak geliştirilen bankacılık düzenlemesine göre, kredi verenlerin kredi vermeyi kirlüten endüstrilerle sınırlamaları ve çevresel anlaşmazlıklar durumunda halihazırda sağlanmış kredileri geri çekmeleri gerekmektedir (Jin ve Mengqi, 2011).

Ekonomik birimler tarafından yapılan yatırımlar, çevresel tahribatın ilerlemesi üzerinde önemli etkilere sahiptir. Bu yatırımlar, söz konusu birimlerin ekonomik ömrünü uzatırken, bazı taraflar

Çevreye zarar veren etkiler de ortaya çıkmıştır. Bu yatırımların finansörü olan bankalar, çevre üzerinde olumlu veya olumsuz etkilere sahiptir. Bankaların iç işleyişlerinin yıkıcı olmadığı kabul edilmektedir. Ancak bankalar, kağıt, çelik, kimyasallar, çimento, enerji, gübre, tekstil vb. sektörlerle bağlantılı olduklarından bir şekilde çevresel tehlikelerle ilişkilidir (Chopra ve Kakrecha, 2015). Bu bağlamda, Türkiye'deki tüm bankalar yatırımların finansmanı için piyasaya kredi sağlamaktadır. Ancak kamu sermayeli mevduat bankaları dışında, GF kapsamında politika geliştiren çok fazla banka bulunmamaktadır. Kamu sermayeli bankaların %100'ünün, özel sermayeli bankaların %33'ünün ve yabancı sermayeli bankaların %13'ünün GF finansman politikası yürüttüğü görülmektedir. Özellikle kamu bankalarının çevre kirliliği ve yüksek karbon emisyonlarını ele almak üzere geliştirdikleri kredi politikalarının, özel ve yabancı sermayeli bankalar tarafından da takip edilmesi ve uygulanması gerekmektedir.

Araştırmacıların Katkısı

Araştırmacının bu çalışmaya katkısı %100'dür.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada çıkar çatışması yoktur

Referanslar

- Al-Sheryani, K. ve Nobanee, H. (2020). Yeşil finans: Bir mini inceleme. *SSRN 3538696'da mevcuttur*.
- Anadolu Ajansı (2023). *Türkiye yeşil endüstrisi ile 450 milyon dolarlık finansman müjdesi projesi*. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bakan-kacirdan-450-milyondolarlik-finansman-mujdesi/2920294> adresinden 25.11.2023 tarihinde alındı.
- Bai, Y., Faure, M. ve Liu, J. (2013). Yeşil finansman sağlamada Çin bankacılık sektörünün rolü. *Duke Çevre Hukuku ve Politika Forumu*, 24, 89-140.
- Batten, S., Sowerbutts, R. ve Tanaka, M. (2016). Hava durumundan bahsedelim: İklimin etkisi Merkez bankalarında değişiklik. *İngiltere Bankası Çalışma Belgesi* Hayır, 63.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (2023). *Mevzuat_1195*. Alındığı yer <https://www.bddk.org.tr/Mevzuat> 23.11.2023.
- Berensmann, K. ve Lindenberg, N. (2019). Yeşil finans: Evrenin her yerinde. *Kurumsal Sosyal'de Sorumluluk, Etik ve Sürdürülebilir Refah*, 305-332.
- Birleşmiş Milletler Türkiye (2023). *Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Çalışmaları*. Alındığı yer <https://turkiye.un.org/tr/sdgs> 27.11.2023.
- Bloomberg (2022). *BI, 2025 yılına kadar ESG ETF'lerinin 1 trilyon dolara, ESG borcunun ise 11 trilyon dolara ulaşmasını bekliyor*. <https://www.bloomberg.com/company/press/esg-assets-rising-to-50trillionwill-reshape-140-5-trillion-of-global-aum-by-2025-finds-bloomberg-intelligence> adresinden alınmıştır 17.01.2022. içinde
- Campiglio, E. ve Dafermos, Y., M. (2018). Merkez bankaları ve finansal düzenleyiciler. *Doğa İklim Değişikliği*, 8, 462-468.
- Chhaochharia, M. (2021). Hindistan'da yeşil finans: İlerleme ve zorluklar. *Araştırma Dergisi Beşeri Bilimler ve Sosyal Bilimler*, 12(4), 223-226.
- Chopra, T. ve Kakrecha, P. (2015). Yeşil finans: Bankaların uygulamaları ve yeşil finans perspektifi müşteriler. *Uluslararası Araştırma Dergisi-Granthaalayah*, 3(5).

- Dikau, S. ve Volz, U. (2019). Merkez bankacılığı, iklim değişikliği ve yeşil finans. Sachs, J., Woo, WT, Yoshino, N., Taghizadeh-Hesary, F. (Ed.), *Springer Yeşil Finans El Kitabı: Enerji Güvenliği ve Sürdürülebilir Kalkınma*, 81–102. Springer, New York.
- Dikau, S. ve Volz, U. (2021). Merkez bankası yetkileri, sürdürülebilirlik hedefleri ve teşviki yeşil finans. *Ekolojik Ekonomi*, 184, 107022.
- Dindar, A. (2023). *Türkiye'nin 2023 Sürdürülebilir Kalkınma Karnesi*. Alındığı yer <https://www.btsoekonomi.com/haber-detay/turkiye-39-nin-2023-yili-surdurulelektrikkalkinma-karnesi> 29.11.2023.
- Dyllick, T. ve Hockerts, K. (2002). Kurumsal sürdürülebilirlik için işletme gerekçesinin ötesinde. *İşletme Strateji ve Çevre*, 11(2), 130–141.
- Ecer, K., Güner, O. ve Çetin, M. (2021). Avrupa yeşil anlaşması ve Türkiye'nin uyum politikaları ekonomi. *İşletme ve Ekonomi Çalışmaları Dergisi*, 9(2), 125-144.
- Avrupa Komisyonu (2021). *Avrupa Yeşil Mutabakatı nedir? Avrupa Komisyonu* Alındı https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/859152/What_is_the_European_Green_Deal_en.pdf adresinden 20.07.2020 tarihinde alınmıştır.
- Falcone, PM (2020). Çevresel düzenleme ve yeşil yatırımlar: Yeşil finansın rolü. *Uluslararası Yeşil Ekonomi Dergisi*, 14(2), 159-173.
- Garanti BBVA (2023). *Türkiye ve Dünyada Sürdürülebilir Bankacılık*. Alındığı yer <https://www.garantibbva.com.tr/blog/surdurulelektrik-bankacilik> 12.04.2023.
- Gökçe, Ş., Aytekin, O., Kuşan, H. ve Zorluer, İ. (2018). Sürdürülebilir inşaat Türkiye'deki mevzuat ve standartlar. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 23(3), 289-312.
- Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (2022). *Dünya enerji dönüşümlerine ilişkin görünüm 2022: 1,5c yol*. 23.11.2023 tarihinde <https://www.irena.org/Publications/2022/Mar/World-Energy-Transitions-Outlook-2022> adresinden alındı.
- Iswaryalakshmi, P. (2022). Madurai'de yeşil finansın ilerlemesi ve zorlukları üzerine bir çalışma semt. *İlaç Negatif Sonuçları Dergisi*, 1048-1054.
- Jin, D. ve Mengqi., N. (2011). Çin'de yeşil kredi paradoksu. *Enerji Prosedürü*, 5, 1979–86.
- Kedir, F. ve Hall, D. (2021). Endüstriyel konut inşaatında kaynak verimliliği – bir Mevcut performansın ve gelecekteki fırsatların sistematik olarak incelenmesi. *J. Clean. Prod.*, 286, 125443.
- Louche, C., Busch, T., Crifo, P. ve Marcus, A. (2019). Finansal piyasalar ve düşük faizli bir ekonomiye geçiş karbon ekonomisi: egemen mantığa meydan okumak, organ. *Çevre*, 32, 3–17.
- McDaniels, J. ve Robins, N. (2018). Oyunun Kurallarını Yeşillendirmek. Sürdürülebilirlik Faktörleri Finansal Politika ve Düzenlemelere Dahil Ediliyor. UNEP Sürdürülebilir Bir Finansal Sistemin Tasarımına İlişkin Soruşturma. *Soruşturma Çalışma Belgesi*.
- Noh HJ (2010). *Yeşil büyüme için inovasyonu hızlandırmaya yönelik finansal strateji* Kore Sermaye Piyasası Enstitüsü.
- Özili, PK (2021). Dijital finans, yeşil finans ve sosyal finans: Bir bağlantı var mı?. *Finansal İnternet Üç Aylık Dergisi*, 17(1), 1-7.
- Sayıştay Başkanlığı, (2023). *Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri*.

Türkiye Cumhuriyeti Sayıştay Başkanlığı (2023). *Sürdürülebilir kalkınma hedefleri* Alındı
<https://www.sayistay.gov.tr/pages/127-surdurulebilir-kalkinma-amaclari> adresinden 18.10.2023

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı (2023). *T.C. Ticaret Bakanlığı yanımızdaki dev pazar Avrupa Birliği*. 22.11.2023 tarihinde <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/avrupa-birligi/yanibasimizdaki-devpazar-avrupa-birligi> adresinden alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, Yeşil Mutabakat Çalışma Grubu (2023) *Yıllık faaliyet raporu*. Alındı itibaren
<chromeextension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ticaret.gov.tr/data/643ffd6a13b8767b208ca8e4/YMEP%202022%20Faaliyet%20Raporu.pdf> 24.11.2023 tarihinde.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı (2023). *Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Sürdürülebilir çevre ve doğal kaynakların yönetimi*. Retrieved from chromeextension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/04/Cevre_ve_DogalKaynaklariSurdurulelektrikYonetimiCalismaGrubuRaporu.pdf içinde
27.11.2023.

Bilim Kültür ve Eğitim Vakfı (2023). *Yeşil ekonomi dönüşümü için bir yol haritası*
Hindi. <https://ilke.org.tr/turkiyede-yesil-ekonomi-donusum-icin-bir-yolharitasi> adresinden 24.11.2023 tarihinde alındı.

Soundarrajan, P. ve Vivek, N. (2016). Sürdürülebilir yeşil ekonomik büyüme için yeşil finans Hindistan. *Tarım Ekonomisi*, 62(1), 35-44.

Stoltenberg, U. (2010). Sürdürülebilir kalkınma için eğitim kavramının bir boyutu olarak kültür geliştirme. İçinde: O. Parodi, G. Banse ve A. Schaffer (Ed.), *Etkileşimler: kültür ve sürdürülebilirlik*. sigma yazdır, Berlin, 293-311.

Sürdürülebilir Kalkınma (2022). *Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporu: Ortak Geleceğimiz*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> adresinden 14.11.2022 tarihinde alındı.

Şakar, AY (2019, 24-20 Nisan). *Enerji finansmanında yeşil tahvillere vergi teşvikleri sağlandı verimlilik ve Türkiye için önem* 34. Uluslararası Kamu Maliyesi Konferansı, Antalya, 27.09.2022 tarihinde https://ipfctr.org/yenisite/wp-content/uploads/2023/02/34-IPFctr_Proceedings-Book.pdf adresinden alındı.

Tuncer, BB (2022). Halkla ilişkilerin toplumsal dönüştürücü rolü ve iklim değişikliği üzerine bir deneme. *kriz.Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(3), 836-851.

Türkiye Bankalar Birliği (20213). *Türkiye Bankalar Birliği Sürdürülebilirlik Raporu*, Alındığı yer [extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Doku man/8954/Turkiye_Bankalar_Birligi_Surdurulabilirlik_Raporu.pdf](chromeextension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Doku%20man/8954/Turkiye_Bankalar_Birligi_Surdurulabilirlik_Raporu.pdf) 12.11.2023 tarihinde.

Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (2023). <https://turkiye.un.org/tr/sdgs> adresinden alınmıştır. 12.11.2023.

BM Çevre Programı. (2019). *Çevresel etkilerden kaynaklanan finansal risklere yönelik alınan tedbirler ve iklim değişikliği*. <https://www.unep.org/facts-about-climate-> adresinden alınmıştır
[acil durum?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwzIK1BhAuEiwAHQmU3mSgSbT1HDSs8xoolbsGmEqj1XBNh4XTt6TO7Kozsf3geZW7buFaBoCEAsQAvD_BwE](https://www.unep.org/facts-about-climate-?acil_durum?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwzIK1BhAuEiwAHQmU3mSgSbT1HDSs8xoolbsGmEqj1XBNh4XTt6TO7Kozsf3geZW7buFaBoCEAsQAvD_BwE),
25.11.2023.

Urban, MA ve D. Wójcik. (2019). Kirli bankacılık: Sürdürülebilir finans alanındaki boşluğu araştırmak. *Sürdürülebilirlik*, 11(6), 1745.

Verdi (2023). *Yeşil dönüşüm hedefleri kapsamında yakın vadede*. Chrome'dan alındı
extension://efaidnbmninnnibpcajpcglclefindmkaj/http://verdi.av.tr/uploads/dosya/1286-2/ 22.11.2023
tarihinde.

Dünya Bankası (2023). *Dünya Bankası, daha yeşil ve daha dayanıklı bir toplum yaratmak için 450 milyon dolarlık bir bütçeyi onayladı
Türkiye'de sanayi sektörü*.[https://www.worldbank.org/en/news/pressrelease/2023/06/02/world-
bank-approves-450-million-to-foster-a-greener-and-more-resilient-industrial-sector-in-turkiye](https://www.worldbank.org/en/news/pressrelease/2023/06/02/world-bank-approves-450-million-to-foster-a-greener-and-more-resilient-industrial-sector-in-turkiye)
adresinden 04.10.2023 tarihinde alınmıştır.

Xu, J., She, S., Gao, P. ve Sun, Y. (2023). Kaynak verimliliği ve yeşil enerjide yeşil finansın rolü
ekonomik büyüme. *Kaynak Politikası*, 81, 103349.

Yeşilbuyume (2023). *Neden **dır** sürdürülebilir finans ihtiyaç var mı?* Alındı itibaren
<https://yesilbuyume.org/avrupa-yesil-mutabakati-ve-surdurulebilir-finans> 16/09/2023.

Zhixia, C., Hossen, MM, Muzafary, SS ve Begum, M. (2018). Çevresel sürdürülebilirlik için yeşil bankacılık
Sürdürülebilirlik-Mevcut Durum ve Gelecek Gündem: Bangladeş Deneyimi. *Asya Ekonomisi, Finansı
ve Rev.*, 8, 571-585.

Ziolo, M., BZ Filipiak, I. Bak. ve K. Cheba. (2012). Daha sürdürülebilir finansal sistemler nasıl tasarlanır?
sistemler: Karar alma sürecinde çevresel, sosyal ve yönetim faktörlerinin rolleri.
Sürdürülebilirlik (İsviçre), 11(20), 5604.

Genişletilmiş Özet

Giriş

Kıtlık, ekonomik birimlerin tarih boyunca yanılığa uğradığı temel bir faktör olmuştur. İhtiyaç olgusunda ortaya çıkan hızlı değişim ve kırılmalıkların kısıtlılığı konusunda önemli gelişmeler haline geldi. İhtiyaçların bireysel anlamda birbirinden bağımsız olması ve karşılanması noktasında dikkatsizliğin hızla sönmesine neden olmuştur. Ekonomik birimlerin, doğal kapasitenin etkinlik kullanımı konusunda yaşadığı ve yaşamada devam edeceği sınırsız bir gerçekliktir. Sürdürülebilirliğin mevcut ve gelecek nesiller arasında açık bir bağlantı kurma gerekliliği yatmaktadır. Sürdürülebilirlik, ekonomik ömrün uzamasına, elde edilen verimin azalmasına ve nesiller arası kaynak aktarımına olanak sağlayan bir kavramdır.

Yeşil finans seçeneği, temel olarak eklenti olarak sürdürülebilir ve iklimlendirmeyi dağıtmak benimseyen kullanım kullanımına yönelik finansal düzenlemeleri ifade eder (Chhaochharia, 2021). Bu yetenek yeşil yeterlilik kapsamında, kurumsal yatırım ve uluslararası finans ülkelerinin yanında merkez bankaları ve finansal yatırımcılar, yeşil finansın gücünü hızlandıran ana aktörlerdendir. Finansal sistemin yeşilleşmesine yardımcı olmak için bu kuruluşlardan birkaçı, seçilen borç verme gereklilikleri, faiz oranı sübvansiyonları yoluyla piyasada öğrenilen finansman olanakları gibi çeşitli varlık sınıflarına yönelik politika ve kapsamlı önlemler kullanılır (Iswaryalakshmi, 2022). Bu kavram, finansal kaynak sağlayıcıları, mal ve hizmet ürünleri ve mal ve hizmet hizmetleri dahil ancak tıbbi sınırlar içinde kalmak üzere, mal ve hizmet tedarik zincirinde yer alan tüm birimlerin birimleri ile çalışmak (Al-Sheryani ve Nobanee, 2020). Yeşil finans, ekonomik kaynakların kaynağı ile aralarındaki dengeler bulunmaktadır. Ayrıca yeşil finans, finans işletme kelimelerinin çevre dostu özellikleriyle birleştirici bir olgudur (Chhaochharia, 2021). Geniş yeşil anlamda finans, çevreyi koruyan ve yatırımcılara veya borç verenlere adil bir getiri sağlayan faaliyetler için fonların edinilmesi ve kullanılmasıdır (Berensmann ve Lindenberg, 2019; Ozili, 2021).

Türkiye'de Sürdürülebilirlik ve Yeşil Finansman Mevzuat Çalışmaları

Sürdürülebilirliğin insan merkezli kalkınma hedefi yatmaktadır. Türkiye'de bu yönde düzenlenmiş ve geliştirilmiş sürdürülebilirlik kalkınma planı çeşitli politik depolama ve sektörlerin mevzuatına dahil edilmeye yöneliktir (Dindar, 2023). Sürdürülebilir kalkınma açıklamasının ilk olarak 1986 yılındaki Brundtland Raporunda (Sürdürülebilir Kalkınma, 2023) tanımının gerçekleştirildiği ve gelişimin üzerindeki öneminden bahsedilmiştir. Sürdürülebilir kalkınmayla ilgili olarak 2000 yılındaki ilk hedefler Bin Yıllık Kalkınma Hedefleri ile belirlendi. Bu amaçlanan hedefe gerçek anlamda ile elde edilen tecrübeler sonucunda tüm ülkeleri kapsayan daha geniş kapsamlı yöntemlere neden olmuştur. Sonuç olarak 2015 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 17 amaç ve 169 hedeften oluşmuş ve 2030 yılına kadar sürdürülen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını içeren karar verilmiştir (Sayıştay Başkanlığı, 2023).

İklimin yarattığı riskler konusunda kamuoyunun artan karşıtları, son yıllarda merkez bankalarının iklim değişikliğiyle bağlantılı riskleri ele alma ve yeşil finansın çöküşü desteklemedeki rol üzerine yoğunlaşan bir tartışmaya tanık olunmuştur (Batten, Sowerbutts ve Tanaka, 2016; Campiglio ve Dafermos, 2018; Dikau ve Volz, 2019). Türkiye'de Çevre Şehircilik ve İklim Bakanlığı başta olmak üzere birçok bakanlık Avrupa Yeşil Mutabakatı ile uyumlu eylem planları hayata geçirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığının 2021 tarihli Yeşil Mutabakat Eylem Planında, AB'nin hazırladığı eylem planına uyum sağlanabilmesi için gerekli kaynak kaynaklarına erişim imkanının bilgilerine sahiptir.

Türkiye'de Yeşil Finans ve Sürdürülebilirliğin Teşvikine Yönelik Uygulamaları

Gelecekle ilgili günler ülkeleri daha az yatırım yapmaya yönlendirmektedir. Bu durum çevreyle ilgili konuların, ülkenin makroekonomik koşulları ve finansal istikrar üzerinde pek çok olumsuz etkisi olan finansal risk kaynaklarının daha iyi bir şekilde iyileşmesi ortaya çıkmaktadır (Falcone, 2020). Türkiye'nin tüm bu hususları tamamlaması ve bu işlemleri hafifletmek için adımların atılması gerekmektedir. Dünya Bankası 2 Haziran 2023 tarihinde Türkiye'de sanayi şirketleri için etkin bir yeşil dönüşüm sürecinin desteklenmesini amaçlayan Türkiye Yeşil Sanayi Projesi için 450 milyon dolarlık bir finansman onaylanmıştır. Bu teşvikin 250 milyonluk kısmı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) kaynak performanslarını iyileştirmelerine ve karbon emisyonlarının azaltılmasına yardımcı olmak üzere Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Başkanlığına kullanılmaktadır. Geri kalan 175 milyonluk kısmı Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumuna, 25 milyon doları ise Türkiye'ye tahsis edilmiştir (Worldbank, 2023).

IPA II Dönemi kapsamında Türkiye'de Döngüsel Ekonomiye Geçiş Potansiyelinin Değerlendirilmesi için Teknik Destek Projesi (DEEP) ulusal isimli döngüsel ekonomi eylem planı hazırlandı. Bu proje ile Türkiye genelinde döngüsel ekonomiye ulaşmak için daha verimli kaynak kullanımı ve atık yönetimi teşvik edilmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2022). BM'ler Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma projelerinin gerçekleştirilmesi için 66,8 milyon parçanın bir kaynak dağıtımı sağlanmıştır. Bu bakımın sağlanan kaynağın %27.4'ü zayıflık, %26.2'si açıklığın sonlandırılmasında, %0.3'ü sağlıklı ve kaliteli yaşam, %1.6'sı herkesin eğitimi, %5.1'i cinsiyeti sağlamak, %0.3'ü erişilebilir ve temiz enerji, %5.8'i insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, %1.7'si sanayi, yenilicilik ve alt yapı, %3.9'u işsizliklerin, %0.1'i sürdürülebilir şehirler ve bölümler, %2.5'i sorumlu üretim ve tüketim, %6.2'si iklim eylemleri, %1'i sudaki yaşam, %0.1'i karasal yaşam, %11.7'si barış, adaletli ve güçlü kurumlar ve %6'sı standart ortaklıklar için kullanılır (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2023).

Türkiye'de Bankacılık Sisteminde Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilir fonlar Çevre, Sosyal ve Yönetişim (ESG) kelimelerinin baş harflerinden oluşturularak elde edilmiştir. Dünya genelinde bu fonlar (fon, bono ve krediler vb.) 2016'da 22,8, 2018'de 30,6 spor salonu doları aşarak 2020'de 35 spor salonuna ulaşabildi. Bu, 2025 yılında bakılarak bu tutarın 50 yıllık olarak yedeklendi (Bloomberg, 2021). Türkiye'de sürdürülebilirlik ile ilgili enerji, çevre ve gıda gibi konuların dışında finans alanında da bankacılık sektörü önde gelmektedir. Dünyanın önde gelen sürdürülebilirlik inisiyatifi olan Birleşmiş Milletler (UN) Global Compact, Türkiye'de faaliyette bulunan Sürdürülebilir Bankacılık ve Finans Çalışma Grubu işlemleri ile finans alanında sürdürülebilirlik anlayışını yaymayı ve bu konuda uyumlu standartlar iyileştirmeyi sağlıyor (Garantibbva, 2023).

Türkiye'de Bankaların Yeşil Finansman Uygulamaları

Yeşil bankacılık, çevre politikası, mali kurum işlemleri ve sosyo-ekonomik büyümenin kesiştiği yerde, kullanıma sahip ve olanaklara sahip bir kavramdır. Finansal piyasaların lokomotifleri olan rekabetçi, düşük karbonlu ekonomik sistem gelişmelerinde önemli personel düşmektedir. Son yıllarda bankacılık sektörü, ekonomide karbon salınımının azaltılması adına değiştirilebilmesi ve çevre dostu yeşil enerji kaynakları kredi portföylerindeki ödemesini artırmıştır. Özellikle son dönemlerde enerji konusunda kömür yakıtlı termal santraller devre dışı bırakılırken, yenilenebilir enerji kaynaklarının kapsamına alınmıştır. Bankacılık sektöründe yeşil finans, öngörülemez ekonomik zorluklara karşı bankalar ve genel olarak büyümek ayakta kalma arayışı nedeniyle parlaklık kazanmaktadır (Ziolo, Filipiak, Bak ve Cheba, 2012). Son zamanlarda geleneksel bankacılık paradigmasının çevre dostu saklanmaya doğru kaydığı görülmektedir (Dikau ve Volz, 2021).

Sonuç

Çevrenin korunması, iklimin iklilendirilmesi, sürdürülebilirlik gibi günümüzün önemli problemsallarının değışme ktlığı ve her geçen gün azalımı yer almaktadır. Çevre ve iklim ile ilgili düşük karbonlu sürdürülebilir kalkınmanın işletilmesinde finans sektörü içerisinde yer alan işletmelere önemli miktarda tüketim düşmektedir. Bu yapılabilir, Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların sürdürülebilirlik ve yeşil enerji projeleri açısından değerdendirmeleri yapılmıştır. Türkiye'de faaliyette bulunan mevduat bankalarının 3'ü kamusal, 9'u özel, 16'sı yabancı sermayeli işletmelerdir. Türkiye'de sürdürülebilirlik yatırımları açısından bakıldığında kamusal sermayeli bankaların %100'ü tarafından sürdürülebilirlikle ilgili yatırımların ve çeşitli finansal finansal piyasaların sunulduğu görülmektedir. Çevresel sürdürülebilirlik konusunda bankaların piyasa üzerindeki yaptırım gücü krediler oluşur. Yapılan analizlerde Türkiye'de bankacılık sisteminde özellikle politikaların azaldığı kredi politikalarında önemli düzenlemelerin yapılmadığı görülmektedir. Bu bağlantının bozulması kontrol paneli, değıştirme enerji, döngüsel ekonomi ve çevre dostu tarımla desteklenen borçluların daha düşük faiz oranlı kredi kullanmaları ödemeleri.

Çevresel tahribin ilerlemesinde ekonomik birimlerin hizmetlerinin yatırımların önemli etkileri bulunmaktadır. Yapılan yatırımlar bu birimlerin ekonomik ömrünün uzamasına neden olarak zarar veren bazı yan etkiler ortaya çıktı. Bankalar bu yatırımların finansörü olarak çevre üzerinde olumlu veya olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bankaların iç işlemlerinin düzenlemesi yapılmamaktadır. Ancak bir şekilde zarar vermekle ilişkilendiriliyor çünkü kağıt, çelik, kimya, çimento, enerji, gübre, tekstil vb. sektörlerle bağlantılıdır (Chopra ve Kakrecha, 2015). Bu açıdan değerdendirildiğinde Türkiye'de bankaların tamamının yatırımların finanse edilmesi adına piyasaya kredi imkanı sağlanmaktadır. Oysaki ticari sermayeli mevduat bankalarının dışında yeşil kaynak odaklı politika geliştiren çok fazla banka bulunmamaktadır. Kamusal sermayeli bankaların %100'ü, özel sermayeli bankaların %33'ü, yabancı sermayeli bankaların %13'ü yeşil enerjiye yönelik enerji politikası uygulanmaktadır. Özellikle kamu bankaları tarafından kirliliğe ve yüksek karbon salımına yönelik tanıtım kredi politikalarının özel ve yabancı sermayeli yatırımcılar tarafından da takip edilmesi ve uygulamaya konulması gerekmektedir.